

تثاثر قدرت

عکاسی به مناسبت

حامد طاهری کیا

www.ketab.ir

www.ketab.ir

عنوان و نام پدیدآور: عکاسی به مثابه تئاتر قدرت / حامد طاهری کیا

سرشناسه: طاهری کیا، حامد، ۱۳۵۸ •• شابک: ۹۷۸۶۰۰۵۷۵۹۷۷۸

مشخصات نشر: تهران: کتاب پرگار، ۱۴۰۰ •• مشخصات ظاهری: ۱۱۲ ص. •• یادداشت: کتابنامه

موضوع: عکاسی-ایران-تاریخ-قرن ۱۴ Photography-Iran-History-20th century

موضوع: عکاسی-جنبه های سیاسی Photography-Political aspects

موضوع: عکاسی-کشورهای عربی Photography-Arab countries

موضوع: بهار عربی ۲۰۱۰م.-عکس ها Arab Spring 2010-Photographs

رده بندی دیویی: ۷۷۰ •• رده بندی کنگره: ۱۸۴ TR

شماره کتابشناسی ملی: ۷۲۷۴۵۰۹ •• وضعیت فهرست نویسی: فیا

www.ketab.ir

عکاسی به مثابه تناثر قدرت

نویسنده: حامد طاهری کیا (عضو هیئت علمی موسسه مطالعات فرهنگی و اجتماعی)

ناشر: کتاب پرگار •• نوبت چاپ: اول ۱۴۰۲ •• شمارگان: ۵۰۰ نسخه

صفحه آرای: کوروش شبگرد •• طراحی جلد: نسیم برجیان •• مدیر تولید: آرش کمالی

شابک: ۹۷۸۶۰۰۵۷۵۹۷۷۸

مرکز توزیع: کتاب پرگار ۰۹۱۲۵۳۴۷۸۴۵ - ۰۲۱۶۶۹۶۲۴۳۲

فروشگاه اینترنتی: www.pargarbook.com

فهرست مطالب

www.ketab.ir

مقدمه	۷
عکاسی در راه وطن عالی اسلامی: دهه شصت ایران، سیاست، و عکاسی	۱۱
سیاست و عکاسی در فرهنگ الگوریتم	۱۰۷
عکاسی، فرهنگ دیجیتال، و بهار عربی: امکان تولید جماعت متصور	۱۱۹
عکاسی به مثابه تئاتر قدرت: تسخیر مکان در فرهنگ بصری دیجیتال	۱۳۹

مقدمه

کتاب حاضر حاصل پرسه‌زنی در بین مجلات سال‌های ابتدایی دهه شصت ایران است. تولید دانش براساس پارادایم پوزیتیویستی جدید مبتنی بر مستندات دقیق و واضح و قابل آزمون است. لازم است تولید علم قابل آزمون و قابل رد کردن باشد و اساس تولید علم اگر قابلیت رد شدن نداشته باشد علم نیست. تولید دانش در علوم انسانی ایران نیز بر این پایه مدرنیستی استوار است. از این رو کتاب حاضر به طور مسلم در این پارادایم قرار می‌گیرد.

تولید دانش براساس پرسه‌زنی و کوچ‌روی پارادایمی دیگر را، جز آنچه توصیف شد، طرح می‌کند. دانش کوچ‌رو تولید دانش را موقعتی، قطعی و مبتنی بر مستنداتی شفاف و دقیق در نظر نمی‌گیرد، زیرا جهان هستی شفافی نیست، بلکه در نظام گفتمانی تولید دانش شفاف و دقیق می‌شود. جهان هستی فرایندی در حال شدن است و نظام دانش فراتر از آن نیست، برعکس درون هستی در جریان است. جهان ماهیتی در حال حرکت و تغییر دارد، بنابراین موقعیت‌ها موقتی است و تولید دانش نه برای بازنمایی هستی که نمایانگر انکسار از جریان حرکت آن است.

متن حاضر ایده‌ای برآمده از تنیدگی سیاست و فرهنگ بصری و عکاسی است. تنیدگی این‌ها همانند طول موج‌هایی است که بر هم سوار شده و بر یکدیگر تأثیر می‌گذارد و از یکدیگر تأثیر می‌گیرد. تنیدگی موقعیت‌های مختلف روشی برای تولید مسئله و ایجاد تخیل به مثابه امکان اندیشیدن درباره امکان‌های مختلف پرداختن

به پدیده است. تنیدگی نیروهای مختلف زوایای جدیدی را برای ورود به وضعیت تاریخی پدیده نمایان می‌کند و امکان کشف کردن دوباره آن را به وجود می‌آورد. به همین سبب، تألیف دربارهٔ امکان‌های جدید فهم پدیده با ابهام و جسارت رویارویی با آن و به‌کارگیری تخیل به مثابه شیوه‌ای برای فکرکردن در هنگامهٔ ابهام همراه است.

مناسبات تاریخی نیروهای شکل‌دهندهٔ پدیده کشف و آنگاه در هم تنیده می‌شود تا ایده شکل پیدا کند. ایده به واسطهٔ شکلی که پیدا می‌کند دست به خودبیانگری می‌زند. پس دانش کوچرو در پی کشف و پدیدارکردن وضعیت مبهم مسئله است. بدین ترتیب، ردکردن و قبول کردن مسئله همانا مسئله‌ای گفتمانی است. گفتمانی که مسئله را رد می‌کند آن را از بین نمی‌برد، بلکه فقط آن را از مرزهای گفتمانی‌اش کنار می‌گذارد. همچنین، وقتی گفتمان مسئله‌ای را قبول می‌کند، فقط نسبت به آن وضعیتی که پیش از پذیرفته است احساس مسئولیت می‌کند و برای قبول کردن حالات دیگر مسئله باید دوباره برای پذیرش یا نپذیرفتن آن تصمیم بگیرد. در نتیجه، هدف این کتاب ایجاد مسئله و بیدارکردن مناسبت‌های جدید میان نیروهای شکل‌دهندهٔ پدیدهٔ عکاسی است تا موفقیتهای جدید از دانش را پدیدار کند.

کتاب به چهار بخش تقسیم شده است. بخش ابتدایی، که دربردارندهٔ هدف اصلی کتاب است، «عکاسی در راه وطن عالی اسلامی» نام دارد. وطن عالی اسلامی همان وضعیت اجتماعی‌ای است که ایدئال اکثریت انقلابی‌ها برای به ثمر رساندن انقلاب ۵۷ بود که سپس در دههٔ شصت بنای تولید سیاست و فرهنگ بر آن گذاشته شد. در این بخش، هدف شناخت کارکرد تنیدگی آن ماشینی است که اجزای آن سیاست و تاریخ و انقلاب و جنگ و عکاسی و فرهنگ بصری است.

مطالب این فصل برگرفته از مجلات جوانان، زن روز، صحیفه، امید انقلاب، فصلنامهٔ هنر، بوستان، هنر، سپید و سیاه، کاوش، تهران مصور، و بیداران است که در آن‌ها مطالبی پیرامون عکاسی وجود داشت. در سال‌های پس از انقلاب،

گفتمان سیاسی جمهوری اسلامی به تولید یک تاریخ جدید، به واسطه ایجاد مستندات مختلف از جمله مستندات بصری، نیاز داشت تا بتواند هویت جدید انقلابی اما ریشه‌داری را معرفی نماید؛ فرایندی ناخودآگاه و خودآگاه که ضرورت سیاسی آن را به وجود آورده بود. نویسنده در بین مطالبی که در این مجله‌ها درباره عکاسی وجود داشت پرسه زده است تا بتواند یکی از موقعیت‌های فرهنگ بصری تاریخ جامعه پساانقلابی را تبدیل به مسئله کند.

در بخش‌های دوم تا چهارم کتاب به سوبه عصر دیجیتالیزه‌شدن عکاسی و فرهنگ بصری در پیوند با سیاست و فرهنگ پرداخته‌ایم. چرخش از عکاسی آنالوگ در تاریخ سیاسی دهه شصت ایران به سوی عکاس دیجیتال معاصر مبتنی بر پیوند زیربنایی عکاسی با سیاست و فرهنگ است. عکاسی تنیدگی گسست‌نیافتنی‌ای با سیاست و فرهنگ دارد که در تحولات تکنولوژی، با ماهیتی یکسان، شکل‌های متفاوتی به خود گرفته است. بخش‌های دوم تا چهارم سعی داریم نسبت‌های تنیدگی عکاسی با تکنولوژی معاصر، در عرصه سیاست و فرهنگی واکاوی کنیم.

بخش دوم کتاب با عنوان «سیاست و عکاسی در فرهنگ الگوریتم» سعی دارد با معرفی فرهنگ دیجیتال به مثابه فرهنگ الگوریتم بستری مشخص نماید که در آن حرکت عکاسی به واسطه تکنولوژی دیجیتال در پیوند با سیاست رخ بنماید. در نتیجه، بخش دوم همانند پلی ارتباطی بین بخش‌های اول و سوم و چهارم عمل می‌کند تا ظرفیت‌های پیوند سیاست و فرهنگ و عکاسی در گستره‌ای از آنالوگ تا دیجیتال مطرح شود.

بخش سوم کتاب با عنوان «عکاسی، فرهنگ دیجیتال، و بهار عربی: امکان تولید جماعت متصور» به بحث سیاست و عکاسی در جهان عرب و جریان بهار عربی با توجه به دنیای دیجیتال می‌پردازد. قسمت ابتدایی این بخش از انقلاب و جنگ ایران در دنیای آنالوگ می‌گوید و قسمت دوم از انقلاب در عصر دیجیتال و فرهنگ بصری

دیجیتال در مقیاس جهان عرب. از این رو، قسمت دوم این بخش می‌تواند جنبه‌های دیگری از مسئله تنیدگی سیاست و فرهنگ و عکاسی را برای خواننده طرح کند.

عنوان بخش چهارم «عکاسی به مثابه تئاتر قدرت: تسخیر مکان در فرهنگ بصری دیجیتال» است. این قسمت درصدد مسئله آمیز کردن کنشگر دیجیتالی‌ای است که با تجهیز شدن به تلفن‌های همراه جهان را به مکانی برای شدت تولید انبوه عکس تبدیل کرده و از پی آن شکل جدیدی از قدرت را ایجاد کرده است. دو قسمت اول و دوم این بخش به شکلی از عکاسی می‌پردازد که در آن جامعه مکانی سیاسی برای تولید عکس‌های سیاسی است. بنابراین، در قسمت سوم این بخش ویژگی جهان به مثابه مکانی در معرض تصویر شدن را با رویکرد به مسئله شدت تولید عکس در دوران دیجیتال بررسی می‌نماییم.

در نتیجه، تمامیت کتاب در فضاهای امکان تولید دانش درباره عکاسی است. عکاسی رسانه‌ای است که بیش از هر رسانه دیگری نقش رسانه‌ای دارد و افزون‌تر از هر هنر دیگری با واقعیت مادی جهان آمیخته است. این آمیختگی عکاسی با جهان مادی سبب شده است هستی عکاسی با قدرت پیوند بخورد. این قدرت یا در دست شهروند است یا در دست حکومت.